

● ● การตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและการรายงาน ผลการดำเนินงานที่ลดลงของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ● ●

สุวารี เลิศลักษณะโสภณ¹ ดร.ศิลปพร ศรีจันทเพร²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าบริษัทกลุ่มธุรกิจธนาคารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีพฤติกรรมการตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลงหรือไม่ และการตกแต่งกำไรดังกล่าวได้ทำผ่านการใช้จ่ายรายการการกันเงินสำรองหนี้สูญและรายการกำไรหรือขาดทุนจากการตีราคาหลักทรัพย์หรือไม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วยข้อมูลจากงบการเงินรายปีของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย จำนวน 11 แห่งในช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2553

ผลการศึกษาพบว่า บริษัทในกลุ่มธุรกิจธนาคารในประเทศไทย มีพฤติกรรมการตกแต่งกำไรทั้งเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลง โดยตกแต่งผ่านการใช้จ่ายรายการบัญชีการกันเงินสำรองหนี้สูญ ซึ่งการตกแต่งกำไรผ่านรายการกันเงินสำรองหนี้สูญ อาจเนื่องมาจากรายการกันเงินสำรองหนี้สูญ เป็นรายการคงค้างที่ใหญ่ที่สุดของธนาคารและเป็นรายการที่ผู้บริหารธนาคารสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามนโยบายของผู้บริหาร (ตามดุลยพินิจ) ได้อีกด้วย ในส่วนของรายการกำไรหรือขาดทุนจากการตีราคาหลักทรัพย์ไม่พบว่ามีมีการตกแต่งกำไรผ่านรายการดังกล่าว

คำสำคัญ : 1) การตกแต่งกำไรสำรองหนี้สูญกำไรหรือขาดทุนจากการตีราคาหลักทรัพย์

ABSTRACT

The purpose of this research is to investigate earnings management to avoid reporting losses and to avoid earnings declines in commercial banks through loan loss provision and realized security gains and losses accounts. The sample consists of 11 commercial banks in Thailand's financial statement during 2001 to 2010.

The results suggest that earnings management exists in commercial banks to avoid reporting losses and to avoid earnings declines. Commercial banks use discretion in their loan loss provisions which is the biggest accrual account to manage earnings. However there is no

evidence that commercial banks use discretion in the recognition of security gains and losses to manage earnings.

Keywords: : Earnings Management, Loan Loss Provision, Realized Security Gains and Losses

¹ นักบัญชี บริษัท พีทีที โกลบอลเคมิคอล จำกัด (มหาชน)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทนำ • •

ในอดีตที่ผ่านมามีตัวอย่างกรณีการตกแต่งกำไร (Earnings Management) ของบริษัทที่ส่งผลกระทบสร้างความเสียหายให้แก่นักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียเป็นจำนวนมากผลสืบเนื่องจากการตกแต่งกำไรของบริษัทต่างๆ ได้กระตุ้นให้นักลงทุนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความสนใจในการตรวจสอบข้อมูลทางการเงินของบริษัทต่างๆ มากขึ้น มีการประเมินคุณภาพของรายงานทางการเงินว่าได้สะท้อนผลการดำเนินงานและฐานะการเงินที่แท้จริงของกิจการหรือไม่ มีการตกแต่งกำไรหรือไม่ รวมไปถึงงานวิจัยเรื่องการตกแต่งกำไรเป็นจำนวนมากเช่น งานวิจัยของ DeGeorge, Patel และ Zeckhauser (1999) พบหลักฐานว่าบริษัทตกแต่งกำไรเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายกำไร (Earnings Thresholds) สามประการ คือ หนึ่ง รายงานผลกำไรที่เป็นบวกหรือหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนนั่นเอง สอง หลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่แสดงถึงแนวโน้มที่ลดลง สาม หลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ต่ำกว่าความคาดหวังของนักลงทุน

สำหรับงานวิจัยเรื่องการตกแต่งกำไรที่ผ่านมาโดยส่วนใหญ่ นั้น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามักไม่รวมบริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงิน (ซึ่งประกอบไปด้วยธนาคาร เงินทุนและหลักทรัพย์ ประกันภัยและประกันชีวิตและกลุ่มกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์) อันเนื่องมาจากโครงสร้างทางการเงิน โครงสร้างการดำเนินงาน รวมถึงข้อกำหนด กฎหมาย และการกำกับดูแลของบริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงินมีความแตกต่างจากกลุ่มธุรกิจอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญผู้วิจัยจึงเกิดคำถามขึ้นว่าบริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงินโดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจการธนาคารมีการตกแต่งกำไรหรือไม่ โดยเชื่อว่ากิจการธนาคารมีแรงจูงใจในการตกแต่งกำไรที่แตกต่างจากกลุ่มธุรกิจอื่นๆ ตามที่งานวิจัยของ

Morgan (2002), Diamond และ Dybvig (1983), Shen และ Chih (2005) ชี้ให้เห็นถึงเหตุผลที่กิจการธนาคารมีแรงจูงใจในการตกแต่งกำไรที่พิเศษแตกต่างจากกลุ่มธุรกิจอื่นๆ กล่าวคือ ระบบการดำเนินงานของกิจการธนาคารมักประสบกับปัญหาเรื่องการขาดสภาพคล่องซึ่งเกิดขึ้นถ้าผู้ฝากเงินมาเรียกเงินที่ฝากคืนจากธนาคารพร้อมๆ กัน ทำให้กิจการธนาคารมีความพยายามที่จะทำให้ผู้ฝากเงินไม่สูญเสียความเชื่อมั่นต่อเสถียรภาพของกิจการ ดังนั้นกิจการธนาคารจึงมีแรงจูงใจเป็นอย่างมากในการที่จะหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่เป็นลบหรือผลขาดทุนนั่นเอง นอกจากนี้ เนื่องจากกิจการธนาคารเป็นกิจการที่มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ และหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยหน่วยงานกำกับดูแลเป็นอย่างมาก และกิจการธนาคารต้องรักษาระดับอัตราส่วนทางการเงิน เช่น อัตราส่วนสินเชื่อด้อยคุณภาพ (Non-performing Loan Ratio) อัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง (Capital Adequacy Ratio) อัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity Ratio) เป็นต้น ให้เป็นไปตามที่หน่วยงานกำกับดูแลกำหนด กิจการธนาคารจึงอาจใช้การตกแต่งกำไรเป็นเครื่องมือหนึ่งในการบริหารจัดการ ดำเนินงานให้ธนาคารสามารถหลีกเลี่ยงการผิดกฎระเบียบ ข้อบังคับ และหลักเกณฑ์ต่างๆ เหล่านั้นได้

จากงานวิจัยของ Beatty, Ke และ Petroni, (2002) ที่ศึกษาพฤติกรรมการตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลงของบริษัทกลุ่มกิจการธนาคารในประเทศอเมริกา จำนวน 1,867 ธนาคาร แบ่งเป็น Public Banks จำนวน 707 ธนาคาร และ Private Banks จำนวน 1,160 ธนาคาร พบว่ากิจการธนาคาร Public Banks มีพฤติกรรมการตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลง โดยใช้รายการบัญชีการกันเงินสำรอง

หนี้สูญและกำไรหรือขาดทุนจากเงินลงทุนในหลักทรัพย์ในการตกแต่งกำไร

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งของ Shen และ Chih (2005) ซึ่งศึกษาบริษัทในกลุ่มธุรกิจธนาคารใน 48 ประเทศ (ซึ่งธนาคารในประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศกลุ่มตัวอย่างด้วย) ว่ามีพฤติกรรมการตกแต่งกำไรหรือไม่ พบว่าบริษัทในกลุ่มธุรกิจธนาคารกว่า 2 ใน 3 ของ 48 ประเทศทั่วโลกมีพฤติกรรมการตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่แสดงถึงแนวโน้มที่ลดลง แต่งานวิจัยนี้ยังไม่ได้ตอบคำถามว่าบริษัทในกลุ่มธุรกิจธนาคารเหล่านั้นตกแต่งกำไรด้วยวิธีการใด

ในขณะที่งานวิจัยของ Charoenwong และ Jiraporn (2009) ศึกษาเรื่องการตกแต่งกำไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายกำไรในประเทศสิงคโปร์และประเทศไทย พบว่า กลุ่มธุรกิจการเงิน (ซึ่งประกอบไปด้วยธุรกิจธนาคาร เงินทุนและหลักทรัพย์ ประกันภัย และประกันชีวิตและกลุ่มกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์) ในประเทศไทยมีพฤติกรรมการตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและผลการดำเนินงานที่ลดลง ทั้งก่อนและหลังวิกฤตการณ์ทางการเงินในปี ค.ศ. 1997 (พ.ศ.2540) แต่งานวิจัยนี้ยังไม่ได้ตอบคำถามที่ว่าบริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงินเหล่านั้นตกแต่งกำไรด้วยวิธีใดเช่นเดียวกัน

จากงานวิจัยข้างต้นนำมาซึ่งคำถามงานวิจัยที่ผู้วิจัยสนใจ คือ ศึกษาว่าบริษัทกลุ่มธุรกิจธนาคารในประเทศไทยมีพฤติกรรมการตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลงหรือไม่ และได้ใช้รายการบัญชีการกันเงินสำรองหนี้สูญและ กำไรหรือขาดทุนจากเงินลงทุนในหลักทรัพย์ในการตกแต่งกำไรหรือไม่ ซึ่งรายการบัญชีทั้งสองเป็นรายการบัญชีที่บริษัท

ในกลุ่มธุรกิจธนาคารมักใช้ในการตกแต่งกำไร ตามที่งานวิจัยของ Moyer (1990), Beatty, Chamberlain และ Magliolo (1995), Collins, Shackelford และ Wahlen (1995) และ Ahmed, Takeda และ Thomas (1999) ได้ศึกษาพบการตกแต่งกำไรผ่านการกันเงินสำรองหนี้สูญ เนื่องจากรายการกันเงินสำรองหนี้สูญ เป็นรายการที่มีความสำคัญที่ผู้บริหารของธนาคารจะปรับแต่งงบการเงินจากสิ่งที่ควรจะเป็นให้เป็นไปตามสิ่งที่ผู้บริหารธนาคารปรารถนาที่จะให้แสดงในงบการเงิน ทั้งนี้การกันเงินสำรองหนี้สูญเป็นการประมาณการส่วนสูญเสียที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากสินเชื่อและรายการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องมีการกันเงินสำรองอย่างเพียงพอ และสามารถรองรับความเสี่ยงจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ที่ธนาคารพาณิชย์ถือครองอยู่ได้ โดยเฉพาะเงินให้สินเชื่อซึ่งถือได้ว่าเป็นสินทรัพย์หลักของธนาคาร ซึ่งผลของการกันเงินสำรองหนี้สูญจะทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นหรือลดลง และนำไปสู่การปรับแต่งกำไรให้เพิ่มขึ้นหรือลดลงในที่สุด (พินธุสุตา เส้นทอง, 2552) ในส่วนของกำไรหรือขาดทุนจากเงินลงทุนในหลักทรัพย์งานวิจัยของ Collins, Shackelford และ Wahlen (1995) พบหลักฐานว่ารายการบัญชีกำไรหรือขาดทุนจากเงินลงทุนในหลักทรัพย์เป็นทางเลือกทางการบัญชีที่นำมาใช้ในการตกแต่งกำไรของกิจการธนาคาร เช่นเดียวกับการกันเงินสำรองหนี้สูญ

● การกันเงินสำรองหนี้สูญของธนาคารพาณิชย์ ●

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดชั้นและกันเงินสำรองเพื่อให้สถาบันการเงิน มีการกันเงินสำรองอย่างเพียงพอและสามารถรองรับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ที่สถาบันการเงินได้ถือครองอยู่ได้ โดยเฉพาะ

เงินให้สินเชื่อบริษัทได้ว่าเป็นสินทรัพย์หลักของสถาบันการเงิน ในการศึกษาหนี้รายการการกันเงินสำรองหนี้สูญของธนาคารพาณิชย์คือ รายการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ ซึ่งเป็นประมาณการส่วนสูญเสียที่คาดว่าจะเกิดจากสินเชื่อและรายการที่เกี่ยวข้อง ณ วันสิ้นปี ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญขั้นต่ำจะต้องตั้งตามเกณฑ์ของประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปธนาคารพาณิชย์จะพิจารณาค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเพิ่มเติมจากเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

● กำไรหรือขาดทุนจากการตีราคาหลักทรัพย์ ●

สำหรับรายการกำไรหรือขาดทุนจากการตีราคาหลักทรัพย์ในการศึกษานี้จะมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะส่วนของรายการกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขาย เนื่องจากงานวิจัยก่อนหน้าของ Beatty and Harris (1999), Warfield และ Linsmeier (1992), Barth, Beaver และ Wolfson (1990) ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารของธนาคารใช้ดุลยพินิจในการกะจังหวะของการรับรู้กำไรหรือขาดทุนจากการขายหลักทรัพย์เพื่อขายเพื่อใช้ในการปรับกำไร

● งานวิจัยเรื่องการตกแต่งกำไรและแรงจูงใจในการตกแต่งกำไรเพื่อบรรลุเป้าหมายกำไร ●

งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องการตกแต่งกำไรนี้เป็นจำนวนมากเช่น Degeorge, Patel และ Zeckhauser (1999) และ งานวิจัยของ Burgstahler และ Dichev (1997) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารของบริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงปี ค.ศ. 1976-1994 มีการตกแต่งกำไรผ่านการใช้ดุลยพินิจทางการบัญชีเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุน

ที่เล็กน้อย โดย Burgstahler และ Dichev (1997) พบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่ามีจำนวนบริษัทในสัดส่วนที่ต่ำมาก ๆ ที่แสดงผลการดำเนินงานที่ขาดทุนหรือลดลงเป็นจำนวนเงินเพียงเล็กน้อย ในขณะที่มีจำนวนบริษัทในสัดส่วนที่สูงมาก ๆ ที่แสดงผลการดำเนินงานที่กำไรหรือเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนเงินเพียงเล็กน้อย

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาถึงแรงจูงใจในการตกแต่งกำไรเพื่อบรรลุเป้าหมายกำไรที่เป็นการหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่แสดงถึงแนวโน้มที่ลดลง จากงานวิจัยของ Barth, Elliott และ Finn (1999) ได้ศึกษาบริษัทในสหรัฐอเมริกาในช่วงปี ค.ศ. 1982-1992 ที่รายงานผลกำไรที่เท่ากับหรือสูงกว่าผลกำไรในอดีต เปรียบเทียบกับบริษัทที่คล้ายกันแต่รายงานผลกำไรที่ต่ำกว่าผลกำไรในอดีต และได้ข้อสรุปว่าบริษัทที่รายงานผลกำไรที่เท่ากับหรือสูงกว่าผลกำไรในอดีตอย่างต่อเนื่องมีราคาหุ้นที่สูงกว่าบริษัทที่คล้ายกันแต่รายงานผลกำไรที่ต่ำกว่าผลกำไรในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทที่รายงานผลกำไรที่เท่ากับหรือสูงกว่าผลกำไรในอดีตอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยห้าปี และผลเชิงบวกต่อราคาหุ้นนี้จะยิ่งมากขึ้น หากบริษัทสามารถรักษาแนวโน้มที่สูงขึ้นของผลกำไรได้ยาวนานขึ้น อย่างไรก็ตามผลเชิงบวกต่อราคาหุ้นดังกล่าวจะลดลงอย่างมีนัยสำคัญหรือเกือบหายไปหมด หากบริษัทไม่สามารถรักษาแนวโน้มที่สูงขึ้นของผลกำไรต่อไปได้ นั่นคือ เมื่อบริษัทรายงานผลกำไรที่ลดลงในปีใดปีหนึ่งหลังจากที่สามารถรักษาแนวโน้มของผลกำไรที่สูงขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ผลเชิงบวกต่อราคาหุ้นดังกล่าวจะหายไปเกือบหมดเลยทีเดียว ด้วยเหตุนี้บริษัทจึงจำเป็นต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อรายงานผลกำไรที่เท่ากับหรือสูงกว่าผลกำไรในอดีตให้ได้ และการตกแต่งกำไรให้สูงขึ้นจึงมักถูกนำมาใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายกำไรดังกล่าว

● การตกแต่งกำไรในกลุ่มกิจการธนาคาร ●

งานวิจัยหลายงานสะท้อนให้เห็นว่ากิจการธนาคารในหลายๆ ประเทศทั่วโลก มีพฤติกรรมการตกแต่งกำไร ซึ่งรวมถึงกิจการธนาคารในประเทศไทยด้วย เช่น Morgan (2002), Diamond และ Dybvig (1983) , Shen และ Chih (2005) และ Charoenwong และ Jiraporn (2009) แต่งานวิจัยดังกล่าวยังไม่ได้ตอบคำถามที่ว่าธนาคารเหล่านั้นตกแต่งกำไรด้วยวิธีการใด จึงนำมาซึ่งคำถามงานวิจัยที่น่าสนใจในการศึกษาเรื่องการตกแต่งกำไรในกิจการธนาคารประเทศไทยต่อไป คือ ศึกษาว่าบริษัทกลุ่มธุรกิจธนาคารในประเทศไทยมีพฤติกรรมการตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลงหรือไม่ และได้ใช้รายการบัญชีหรือวิธีการใดในการตกแต่งกำไร ซึ่งผู้วิจัยอ้างอิงจากงานวิจัยของ Beatty, Ke และ Petroni, (2002) ในการศึกษาถึงรายการบัญชีที่น่าจะใช้ในการตกแต่งกำไรของบริษัทในกลุ่มกิจการธนาคาร คือ รายการกันเงินสำรองหนี้สูญและ กำไรหรือขาดทุนจากเงินลงทุนในหลักทรัพย์

● ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ●

การศึกษาใช้ข้อมูลจากงบการเงินรวมรายปีของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน หมวดธุรกิจธนาคาร (ธนาคารพาณิชย์) ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2553 รวมระยะเวลา 10 ปี กลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วยธนาคารพาณิชย์ จำนวน 11 แห่ง โดยข้อมูลงบการเงินของธนาคารพาณิชย์ค้นหาจาก Website ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (www.sec.or.th)

● สมมติฐานการวิจัย ●

งานวิจัยนี้ศึกษาการตกแต่งกำไรผ่านการใช้รายการบัญชี ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและ กำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขาย ในบริษัทกลุ่มธุรกิจธนาคาร โดยรายการบัญชีทั้งสองเป็นรายการที่ผู้บริหารสามารถใช้ดุลยพินิจในการประมาณการเกี่ยวกับจำนวนเงินและจังหวะเวลาของรายการบัญชีทั้งสองรายการได้ การศึกษานี้จึงใช้รายการบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่แตกต่างจากระดับปกติ (Abnormal Loan Loss Provision) และ กำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายที่แตกต่างจากระดับปกติ (Abnormal Realized Gains/losses on Available-for-sale Securities) เป็นตัวชี้วัดถึงการตกแต่งกำไรในบริษัทกลุ่มธุรกิจธนาคาร

งานวิจัยนี้ศึกษาการตกแต่งกำไรของผู้บริหารธนาคารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายกำไร คือ หนึ่ง เพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและ สอง เพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลงโดยจะเลือกทดสอบในกลุ่มบริษัทที่มีความเป็นไปได้มากที่นำจะมีการตกแต่งกำไร ซึ่งจากการศึกษาในอดีตของ Burgstahler และ Dichev (1997) ที่พบว่า มีจำนวนบริษัทในสัดส่วนที่ต่ำมากๆ ที่แสดงผลการดำเนินงานที่ขาดทุนหรือลดลงเป็นจำนวนเงินเพียงเล็กน้อย ในขณะที่มีจำนวนบริษัทในสัดส่วนที่สูงมากๆ ที่แสดงผลการดำเนินงานที่กำไรหรือเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนเงินเพียงเล็กน้อยซึ่งผลที่พบนั้นบ่งชี้ถึงการตกแต่งกำไรของผู้บริหารกลุ่มดังกล่าวเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลง ดังนั้นในการศึกษานี้จะทดสอบการตกแต่งกำไรผ่านรายการบัญชี ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและ กำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายของกลุ่มบริษัทธนาคารที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียงเล็กน้อย

น้อยและบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียงเล็กน้อย โดยหากธนาคารต้องการตกแต่งกำไรเพื่อบรรลุเป้าหมายกำไรคือหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลง ธนาคารจะประมาณการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูง และรับรู้กำไร (ขาดทุน) จากหลักทรัพย์เพื่อขาย สูงกว่า (ต่ำกว่า) ปกติ นำมาซึ่งสมมติฐานในการทดสอบเรื่องการตกแต่งกำไรในบริษัทกลุ่มกิจการธนาคารเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลง ดังนี้

- บริษัทที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียงเล็กน้อย และบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียงเล็กน้อยจะมีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูงต่ำกว่าปกติ
- บริษัทที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียงเล็กน้อย และบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียงเล็กน้อยจะมีกำไร (ขาดทุน) จากหลักทรัพย์เพื่อขายสูงกว่า (ต่ำกว่า) ปกติ

● การระบุบริษัทที่น่าจะมีพฤติกรรม การตกแต่งกำไร ●

งานวิจัยนี้ศึกษาว่าบริษัทกลุ่มธุรกิจธนาคารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีพฤติกรรมตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและการหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลงหรือไม่โดยทดสอบการกระจายตัวของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ROA) และการกระจายตัวในการเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ΔROA) โดยใช้กราฟแสดงค่าของสถิติ (Histogram) โดยดูว่าการกระจายตัวของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ROA) และการกระจายตัวในการเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ΔROA) ที่เล็กน้อยมีความราบเรียบ สม่ำเสมอ (Smooth) หรือไม่ซึ่งพิจารณาได้

จากการทดสอบการแจกแจงแบบปกติ (Assessing Normality) ด้วยสถิติ Kolmogorov-Smirnova ซึ่งถ้าช่วงของการกระจายตัวของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ROA) และการกระจายตัวในการเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ΔROA) ที่เล็กน้อยมีความราบเรียบ สม่ำเสมอ เป็นปกติ จะมีค่าเฉลี่ยมาตรฐาน (Mean) เท่ากับ 0 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เท่ากับ 1

การระบุถึงบริษัทที่น่าจะมีพฤติกรรมตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลง คือ บริษัทที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียงเล็กน้อยและบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียงเล็กน้อย ทำโดยแบ่งบริษัทเป็นกลุ่ม โดยใช้ช่วงของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ROA) และ ช่วงของการเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ΔROA) มากกว่าหรือเท่ากับ 0 แต่น้อยกว่า 0.005 บริษัทที่อยู่ในช่วงนี้จะถูกระบุว่าเป็นบริษัทที่น่าจะมีพฤติกรรมตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลงโดยในการแบ่งบริษัทตามช่วงของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ROA) และ ช่วงของการเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ΔROA) ช่วงละ 0.005 ได้อ้างอิงจากงานวิจัยเรื่องการตกแต่งกำไรของ Burgstahler และ Dichev (1997) และ Roychowdhury (2006)

● ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูงที่แตกต่างจากระดับปกติ ● (Abnormal Loan Loss Provision)

การคำนวณค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูงที่แตกต่างจากระดับปกติ (Abnormal loan loss provision)

ของบริษัทที่น่าจะมีการตกแต่งกำไร คำนวณโดยนำรายการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่เกิดขึ้นจริง (Actual Loan Loss Provision) หักด้วย รายการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามปกติ (Nondiscretionary Portion of Loan Loss Provision)

$$Abnormal\ LLP = Actual\ LLP - Nondiscretionary\ Portion\ of\ LLP$$

สำหรับการประมาณค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามปกติ (Nondiscretionary Portion of Loan Loss Provision) จะใช้ตัวแบบสมการถดถอยของ Beatty et al. (1995) ดังนี้

$$LOSS_{it} = \alpha_i + \beta_1 LASSET_{it} + \beta_2 \Delta NPL_{it} + \beta_3 LLR_{it} + \beta_4 LOANA_{it} + \beta_5 LOANC_{it} + \beta_6 LOANR_{it} + \beta_7 LOANU_{it} + \beta_8 LOANH_{it} + \beta_9 LOANO_{it} + \epsilon_{it} \quad (1)$$

โดย

i = ธนาคาร i

t = ปีที่ t (พ.ศ. 2544 – 2553)

$LOSS$ = ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเป็นร้อยละของค่าเฉลี่ยต้นงวดและปลายงวดของเงินให้สินเชื่อรวม

$LASSET$ = ลอการิทึมธรรมชาติ (Natural Logarithm) ของสินทรัพย์รวม

ΔNPL = การเปลี่ยนแปลงของเงินให้สินเชื่อด้วยคุณภาพเป็นร้อยละของค่าเฉลี่ยต้นงวดและปลายงวดของเงินให้สินเชื่อรวม

LLR = ก้นเงินสำรองหนี้สูญยอดยกมาต้นงวด (ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญยอดยกมาต้นงวด) เป็นร้อยละของเงินให้สินเชื่อรวมต้นงวด

$LOANA$ = เงินให้สินเชื่อประเภทธุรกิจการเกษตรและเหมืองแร่เป็นร้อยละของเงินให้สินเชื่อรวม

$LOANC$ = เงินให้สินเชื่อประเภทธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิตและการพาณิชย์เป็นร้อยละของ

เงินให้สินเชื่อรวม

$LOANR$ = เงินให้สินเชื่อประเภทธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง เป็นร้อยละของเงินให้สินเชื่อรวม

$LOANU$ = เงินให้สินเชื่อประเภทธุรกิจการสาธารณูปโภคและบริการเป็นร้อยละของเงินให้สินเชื่อรวม

$LOANH$ = เงินให้สินเชื่อประเภทธุรกิจสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยเป็นร้อยละของเงินให้สินเชื่อรวม

$LOANO$ = เงินให้สินเชื่อประเภทธุรกิจอื่น ๆ เป็นร้อยละของเงินให้สินเชื่อรวม

ตัวแบบสมการถดถอยนี้ ได้ควบคุมปัจจัยด้านคุณลักษณะของเงินให้สินเชื่อจำแนกตามภาคธุรกิจ (Loan Characteristics) คือ ตัวแปร $LOANA$, $LOANC$, $LOANR$, $LOANU$, $LOANH$, $LOANO$ เนื่องจากเชื่อว่าปัจจัยดังกล่าวมีผลกระทบต่อค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญนอกจากนี้ยังควบคุมปัจจัยด้านขนาดของธนาคาร (Bank Size) ที่อาจมีผลต่อค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญผ่านตัวแปร $LASSET$

จากตัวแบบสมการถดถอย ผู้วิจัยคาดการณ์ว่าค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ จะสูงขึ้นเมื่อมีการเพิ่มขึ้นของเงินให้สินเชื่อด้วยคุณภาพ (Nonperforming Loan) และเมื่อก้นเงินสำรองหนี้สูญยอดยกมาต้นงวดมีจำนวนที่สูง ดังนั้นจึงพยากรณ์ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร ΔNPL และ LLR เป็นบวก

สำหรับการหาค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามปกติ (Nondiscretionary Portion of Loan Loss Provision) โดยใช้ตัวแบบสมการถดถอย ดังกล่าวจะใช้ข้อมูลรายปีของธนาคาร (Bank-years) ที่ไม่ได้ถูกระบุว่าน่าจะมีพฤติกรรมตกแต่งกำไรมาวิเคราะห์ถดถอยเพื่อคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ตามสมการที่ (1) แล้วนำค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้มาใช้ในการคำนวณหาค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามปกติของ

ธนาคารที่น่าจะมีการตกแต่งกำไร

● กำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายที่แตกต่างจากระดับปกติ ●

(Abnormal Realized Gains/losses on Available-for-sale Securities)

การคำนวณกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายที่แตกต่างจากระดับปกติ (Abnormal Realized Gains/losses on Available-for-sale Securities) ของบริษัทที่น่าจะมีการตกแต่งกำไรคำนวณโดยนำรายการกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายที่เกิดขึ้นจริง (Actual Realized Gains/losses on Available-for-sale securities) หักด้วยรายการกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายตามปกติ (Nondiscretionary Portion of Realized Gains/losses on Available-for-sale Securities)

$$Abnormal\ RSGL = Actual\ RSGL - Nondiscretionary\ Portion\ of\ RSGL$$

สำหรับการประมาณกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายตามปกติจะใช้ตัวแบบสมการถดถอยของ Beatty และ Harris (1999) ดังนี้

$$RSGL_{it} = \alpha_t + \beta_1 LASSET_{it} + \beta_2 UNGL_{it} + \epsilon_{it} \quad (2)$$

โดย

i = ธนาคาร i

t = ปีที่ t (พ.ศ. 2544 – 2553)

RSGL = กำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขาย เป็นร้อยละของสินทรัพย์รวมต้นงวด

LASSET = ลอการิทึมธรรมชาติ (natural logarithm) ของสินทรัพย์รวม

UNGL = กำไร/ขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากหลักทรัพย์เพื่อขายยอดต้นงวดเป็นร้อยละของสินทรัพย์รวมต้นงวด

ตัวแบบสมการถดถอยนี้ควบคุมปัจจัยด้านขนาดของธนาคารที่อาจมีผลต่อกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายผ่านตัวแปร LASSET

จากตัวแบบสมการถดถอยผู้วิจัยคาดการณ์ว่ากำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขาย จะสูงขึ้นเมื่อกำไร/ขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากหลักทรัพย์เพื่อขาย มีจำนวนที่สูง ดังนั้นจึงพยากรณ์ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร UNGL เป็นบวก

สำหรับการหากำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายตามปกติ โดยใช้ตัวแบบสมการถดถอย ดังกล่าว จะใช้ข้อมูลรายปีของธนาคาร (Bank-years) ที่ไม่ได้ถูกระบุว่าน่าจะมีพฤติกรรมตกแต่งกำไรมาทำการวิเคราะห์ถดถอยเพื่อคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ตามสมการที่ (2) แล้วนำค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้มาใช้ในการคำนวณกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายตามปกติของธนาคารที่น่าจะมีการตกแต่งกำไร

● การทดสอบการตกแต่งกำไรของบริษัทที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียงเล็กน้อยและบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียงเล็กน้อย ●

ในการทดสอบถึงการตกแต่งกำไรโดยการประมาณค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูงที่ต่ำกว่าปกติ และการตกแต่งกำไรโดยการรับรู้กำไร (ขาดทุน) จากหลักทรัพย์เพื่อขาย มากกว่า (น้อยกว่า) ปกติผ่านการใช้ดุลยพินิจในการประมาณการของผู้บริหาร ของบริษัทที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียงเล็กน้อยและบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียงเล็กน้อยจะทดสอบโดยพิจารณาจากค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูงที่แตกต่างจากระดับปกติ และกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายที่แตกต่างจากระดับปกติ โดยใช้สถิติทดสอบเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากรชุดเดียว (One Sample t-test) เพื่อทดสอบว่าบริษัทที่รายงานกำไรเป็นบวก

เพียงเล็กน้อยและบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียงเล็กน้อยมีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูง และกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายแตกต่างจากระดับปกติอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่

● ผลการศึกษา ●

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากงบการเงินรวมรายปีของ ธนาคารพาณิชย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2553 รวมระยะเวลา 10 ปีโดยได้ตัดชุดข้อมูลของบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนออกจากการศึกษา คงเหลือข้อมูลของบริษัทที่อยู่ในการศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 86 บริษัท-ปี (Bank-Years)

ตารางที่ 1 เป็นการบรรยายค่าสถิติ (Descriptive Statistics) ของตัวแปรที่นำมาศึกษาว่ามีค่าทางสถิติอย่างไร ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวได้นำไปใช้ในการทดสอบสมมติฐานต่อไป

ผลจากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ROA) เท่ากับ 0.01045 ซึ่งมีการกระจายตัวตั้งแต่บริษัทที่รายงานกำไรเป็นลบ ROA เท่ากับ -0.05809 จนถึงบริษัทที่รายงานกำไรเป็นบวก ROA เท่ากับ 0.05455 ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ΔROA) เท่ากับ 0.00246 ซึ่งมีการกระจายตัวตั้งแต่บริษัทที่รายงานกำไรลดลงจากปีก่อน ΔROA เท่ากับ -0.04174 จนถึงบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อน ΔROA เท่ากับ 0.07083

ค่าเฉลี่ยของสินทรัพย์รวม เท่ากับ 715,761.10 ล้านบาท ซึ่งมีมูลค่าตั้งแต่ 37,851.12 ล้านบาท ไปจนถึง 1,949,687.77 ล้านบาท มีค่าเฉลี่ยของกำไรสุทธิ เท่ากับ 6,418.86 ล้านบาท และค่าเฉลี่ยของเงินสำรองหนี้สูญยอดยกมาต้นงวด (LLR) เท่ากับ

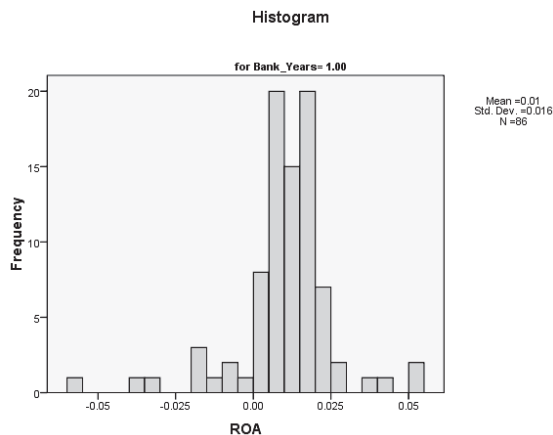
31,241.40 ล้านบาท ซึ่งเมื่อคิดเป็นอัตราส่วนของค่าเฉลี่ยของเงินสำรองหนี้สูญยอดยกมาต้นงวดต่อค่าเฉลี่ยของกำไรสุทธิ คิดเป็นร้อยละ 486.71 ($31,241.40 \div 6,418.86$) แสดงให้เห็นว่าธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยได้มีการกันเงินสำรองหนี้สูญเป็นจำนวนมาก

สำหรับค่าสถิติของกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขาย (RSGL) และกำไร/ขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากหลักทรัพย์เพื่อขายยอดต้นงวด (UNRSGL) เนื่องจากข้อมูลของบริษัทที่ทำการศึกษามีข้อมูลไม่ครบถ้วน ทำให้คงเหลือข้อมูลของบริษัทที่อยู่ในการศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 67 บริษัท-ปี (Bank-Years) โดยมีค่าเฉลี่ยของกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขาย เท่ากับ 559.21 ล้านบาท และ ค่าเฉลี่ยของกำไร/ขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากหลักทรัพย์เพื่อขายยอดต้นงวดเท่ากับ 1,929.63 ล้านบาท

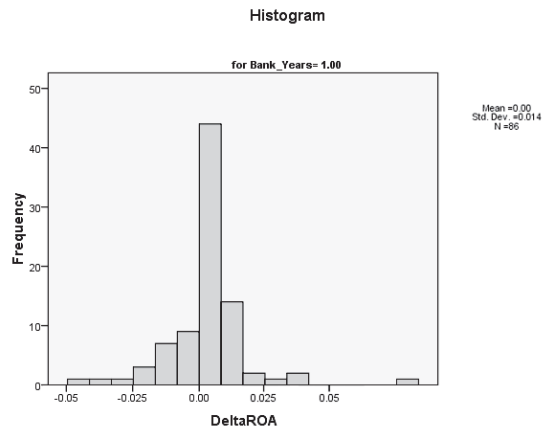
ตารางที่ 1 : สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

	Number of observations	Mean	Minimum	Maximum	Standard Deviation
ROA	86	0.01045	-0.05809	0.05455	0.01578
ΔROA	86	0.00246	-0.04174	0.07083	0.01355
	Number of observations	Mean (in million)	Minimum (in million)	Maximum (in million)	Standard Deviation
Total Asset	86	715,761.10	37,851.12	1,949,687.77	519,135.75
Net Income	86	6,418.86	-43,676.95	24,807.96	10,063.48
LOSS	86	950.49	-32,526.40	79,994.80	13,861.53
LLR	86	31,241.40	124.03	138,137.30	27,109.16
LOAN	86	358,355.79	19,086.95	978,511.38	259,599.36
NPL	86	48,438.25	344.00	215,985.90	45,646.93
RSGL	67	559.21	1,591.00	5,476.80	1,051.35
UNRSGL	67	1,929.63	1,849.80	17,598.76	4,002.72

กราฟที่ 1 : กราฟแสดงค่าของสถิติ (Histogram) : การกระจายตัวของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ROA)

กราฟที่ 2 : กราฟแสดงค่าของสถิติ (Histogram): การกระจายตัวในการเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (Δ ROA)

● ระบุบริษัทที่น่าจะมีพฤติกรรม การตกแต่งกำไร ●

จากการทดสอบการแจกแจงแบบปกติ (Assessing Normality) พบว่า การกระจายตัวของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ROA) ไม่มีการแจกแจงแบบปกติ ซึ่งทดสอบด้วยสถิติ Kolmogorov-Smirnova แล้วพบว่ามีค่า Sig (.000) ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (.01) โดยมีค่าเฉลี่ยมาตรฐาน (Mean) เท่ากับ 0.01 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เท่ากับ 0.016 โดยบริษัทที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียงเล็กน้อย (ROA มากกว่าหรือเท่ากับ 0 แต่น้อยกว่า 0.005) มีจำนวนข้อมูลทั้งสิ้น 8 บริษัท-ปี (Bank-Years) ซึ่งถูกจัดกลุ่มเป็นบริษัทที่น่าจะมีพฤติกรรม การตกแต่งกำไรจากการทดสอบชี้ให้เห็นว่าบริษัทกลุ่มธุรกิจธนาคารในประเทศไทยมีพฤติกรรม การตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุน

จากการทดสอบการแจกแจงแบบปกติ (Assessing Normality) พบว่า การกระจายตัวในการเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (Δ ROA) ไม่มีการแจกแจงแบบปกติ ซึ่งทดสอบด้วยสถิติ Kolmogorov-Smirnova แล้วพบว่ามีค่า Sig (.000) ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (.01) โดยมีค่าเฉลี่ยมาตรฐาน (Mean) เท่ากับ 0.00246 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.014 โดยบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียงเล็กน้อย (Δ ROA มากกว่าหรือเท่ากับ 0 แต่น้อยกว่า 0.005) มีจำนวนข้อมูลทั้งสิ้น 44 บริษัท-ปี (Bank-Years) ซึ่งถูกจัดกลุ่มเป็นบริษัทที่น่าจะมีพฤติกรรม การตกแต่งกำไรจากการทดสอบชี้ให้เห็นว่าบริษัทกลุ่มธุรกิจธนาคารในประเทศไทยมีพฤติกรรม การตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลงโดยการระบุถึงบริษัทที่น่าจะมีพฤติกรรม การตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลง คือ บริษัทที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียงเล็กน้อยและบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียงเล็กน้อย ทำโดยการแบ่งบริษัท

เป็นกลุ่ม โดยใช้ช่วงของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (ROA) และ ช่วงของการเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต้นงวด (Δ ROA) มากกว่าหรือเท่ากับ 0 แต่น้อยกว่า 0.005 มีจำนวนข้อมูลบริษัทที่ถูกจัดเป็นกลุ่มบริษัทที่น่าจะมีการตกแต่งกำไรทั้งสิ้นจำนวน 50บริษัท-ปี (Bank-Years) ที่เหลือ 36 บริษัท-ปี (Bank-Years) เป็นบริษัทที่ไม่น่าจะมีการตกแต่งกำไร

● ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามปกติ และกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์ เพื่อขายตามปกติ จากตัวแบบสมการถดถอย ●

ในการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ของสมการที่ (1) และ (2) จะใช้ข้อมูลรายปีของธนาคาร (bank-years) ที่ไม่ได้ถูกระบุว่าน่าจะมีพฤติกรรมตกแต่งกำไร จำนวนทั้งสิ้น 36 บริษัท-ปี (Bank-Years) มาวิเคราะห์ถดถอยเพื่อคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ตามสมการที่ (1) และ (2) แล้วนำค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้มาใช้ในการคำนวณค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามปกติ (Nondiscretionary Portion of Loan Loss Provision) และ กำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์ เพื่อขายตามปกติ (Nondiscretionary Portion of Realized Gains/losses on Available-for-sale Securities) ของธนาคารที่น่าจะมีการตกแต่งกำไรต่อไป

ตารางที่ 2 : ค่าสัมประสิทธิ์จากการวิเคราะห์ถดถอยตามสมการที่ (1)

$$\text{LOSS}_{it} = \alpha_t + \beta_1 \text{LASSET}_{it} + \beta_2 \Delta \text{NPL}_{it} + \beta_3 \text{LLR}_{it} + \beta_4 \text{LOANA}_{it} + \beta_5 \text{LOANC}_{it} + \beta_6 \text{LOANR}_{it} + \beta_7 \text{LOANU}_{it} + \beta_8 \text{LOANH}_{it} + \beta_9 \text{LOANO}_{it} + \varepsilon_{it}$$

α_t	β_1	β_2	β_3	β_4	β_5	β_6	β_7	β_8	β_9	Adj. R ²
23.008	-0.639	0.110	-0.604	0.843	-	0.157	-0.208	0.038	-0.055	0.304

ตารางที่ 3 : ค่าสัมประสิทธิ์จากการวิเคราะห์ถดถอยตามสมการที่ (2)

$$\text{RSGL}_{it} = \alpha_t + \beta_1 \text{LASSET}_{it} + \beta_2 \text{UNGL}_{it} + \varepsilon_{it}$$

α_t	β_1	β_2	Adj. R ²
5.302	-0.192	0.224	0.306

● การทดสอบการตกแต่งกำไรของบริษัทที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียงเล็กน้อยและบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียงเล็กน้อยโดยการประมาณค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่ต่ำกว่าปกติและการรับรู้กำไร (ขาดทุน) จากหลักทรัพย์เพื่อขายมากกว่า (น้อยกว่า) ปกติ ●

ในการคำนวณค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่แตกต่างจากระดับปกติ คำนวณโดยนำรายการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่เกิดขึ้นจริงหักด้วย รายการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามปกติที่ได้จากการคำนวณจากสมการถดถอยที่ (1) จากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการใช้ข้อมูลรายปีของธนาคาร (Bank-years) ที่ไม่ได้ถูกระบุว่าน่าจะมีพฤติกรรมตกแต่งกำไร มาวิเคราะห์ถดถอยและในการคำนวณกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายที่แตกต่างจากระดับปกติ คำนวณโดยนำรายการกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายที่เกิดขึ้นจริง หักด้วย รายการกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายตามปกติที่ได้จากการคำนวณจากสมการถดถอยที่ (2) จากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการใช้ข้อมูลรายปีของธนาคาร (Bank-years) ที่

ไม่ได้ถูกระบุว่าน่าจะมีพฤติกรรมการตกแต่งกำไร มา
ทำการวิเคราะห์หาค่าสถิติต่างๆ
ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 : ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเสียที่แตกต่างจากระดับปกติ (Abnormal loan loss provision) และ
กำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายที่แตกต่างจากระดับปกติ (Abnormal realized gains/losses on
available-for-sale securities)

	Abnormal loan loss provision		Abnormal realized gains/losses on avail- able-for-sale securities	
	บริษัทที่ไม่มีพฤติกรรม การตกแต่งกำไร	บริษัทที่ไม่มีพฤติกรรม การตกแต่งกำไร	บริษัทที่ไม่มีพฤติกรรม การตกแต่งกำไร	บริษัทที่ไม่มีพฤติกรรม การตกแต่งกำไร
Mean	-0.0017	-1.6644	-0.0054	-0.0377
Std. Deviation	3.37870	0.14948	0.23223	0.14948
Maximum	9.17	5.42	0.80	0.30
Minimum	-8.20	-9.14	-0.37	-0.52
No.of observations	36	50	28	39

ตารางที่ 5 : ค่าสถิติการวิจัย One-Sample Test สำหรับรายการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเสียที่แตกต่างจาก
ระดับปกติ (Abnormal loan loss provision) และกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายที่แตกต่างจากระดับ
ปกติ (Abnormal realized gains/losses on available-for-sale securities)

	One-Sample Test	
	Abnormal LLP	Abnormal RSGL
Test Value	-0.0017	-0.0054
t	-3.944	-1.349
Sig. (2-tailed)	.000	.185
Mean Difference	-1.66270	-.03229

ในการทดสอบ One Sample t-test เพื่อทดสอบ
ว่าบริษัทที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียงเล็กน้อย
และบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียงเล็กน้อย
(บริษัทที่มีพฤติกรรมการตกแต่งกำไร) มีค่าเผื่อ
หนี้สงสัยจะสูญเสียที่แตกต่างจากระดับปกติ แตกต่างจาก

ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเสียที่แตกต่างจากระดับปกติของ
กลุ่มบริษัทที่ไม่มีพฤติกรรมการตกแต่งกำไรอย่างมี
นัยสำคัญหรือไม่ และมีกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์
เพื่อขายที่แตกต่างจากระดับปกติของกลุ่มบริษัทที่ไม่มี
พฤติกรรมการตกแต่งกำไรอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่
ซึ่งค่า t-test ที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 5 ให้ผลสรุป

ว่าบริษัทที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียง เล็กน้อย และบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียง เล็กน้อยมีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญต่ำกว่าปกติอย่าง มีนัยสำคัญ โดยมีค่า Sig (.000/2 = 0.000) ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (.05) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ มีกำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายที่ไม่แตกต่างจากปกติอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่า Sig (.185/2 = 0.0925) ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ (.05)

● สรุปผลการศึกษา ●

ผลการศึกษาพบว่าบริษัทในกลุ่มธุรกิจธนาคารในประเทศไทย มีพฤติกรรมการตกแต่งกำไรทั้งเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุน และหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลง โดยมีจำนวนข้อมูลรายปีของธนาคารที่ถูกระบุเป็นกลุ่มบริษัทที่น่าจะมีการตกแต่งกำไร (บริษัทที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียงเล็กน้อยและบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียงเล็กน้อย) ทั้งสิ้นจำนวน 50 ข้อมูลรายปีของธนาคาร ที่เหลือ 36 ข้อมูลรายปีของธนาคาร เป็นบริษัทที่ไม่น่าจะมีการตกแต่งกำไรโดยพบว่าข้อมูลรายปีของธนาคารที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียงเล็กน้อยและบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียงเล็กน้อยมีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญต่ำกว่าปกติอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ชี้ให้เห็นว่ากิจการธนาคารในประเทศไทยมีการตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุน และหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลง ผ่านการกันเงินสำรองหนี้สูญ

ในส่วนของการกำไรหรือขาดทุนจากเงินลงทุนในหลักทรัพย์ สำหรับข้อมูลรายปีของธนาคารที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียงเล็กน้อยและบริษัทที่รายงานกำไรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเพียงเล็กน้อย ไม่พบ

ว่ามีกำไร (ขาดทุน) จากหลักทรัพย์เพื่อขายสูงกว่า (ต่ำกว่า) ปกติซึ่งแตกต่างจากสมมติฐานที่ตั้งไว้สรุปได้ว่ากิจการธนาคารในประเทศไทยไม่ได้ใช้รายการกำไรหรือขาดทุนจากเงินลงทุนในหลักทรัพย์ในการตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุน และหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลง

อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้มีข้อจำกัดอยู่ที่ข้อมูลที่นำมาศึกษามาจากจำนวนธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีจำนวนเพียง 11 ธนาคาร ซึ่งจำนวนข้อมูลที่นำมาศึกษาอาจส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของการวิเคราะห์การถดถอย ซึ่งอาจส่งผลในการประมาณการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามปกติ และ กำไร/ขาดทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายตามปกติ ที่ต้องอาศัยการประมาณการจากตัวแบบสมการถดถอยในงานวิจัยนี้ได้

งานวิจัยในอนาคตอาจศึกษาโดยขยายช่วงระยะเวลาในการศึกษาเพิ่มเติม นอกจากนี้อาจขยายกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เช่น ศึกษาครอบคลุมบริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงิน (ซึ่งประกอบไปด้วยธุรกิจธนาคาร เงินทุนและหลักทรัพย์ ประกันภัยและประกันชีวิตและกลุ่มกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์) ซึ่งมีโครงสร้างทางการเงิน โครงสร้างการดำเนินงาน รวมถึงข้อกำหนด กฎหมาย และการกำกับดูแลที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น รวมไปถึงอาจศึกษาเกี่ยวกับการตกแต่งกำไรเพื่อบรรลุเป้าหมายกำไรที่แตกต่างออกไป นอกเหนือจากการหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุน และการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลง หรือศึกษาถึงการตกแต่งกำไรด้วยวิธีการอื่นๆ หรือการตกแต่งกำไรผ่านรายการบัญชีอื่นๆ เพิ่มเติม

● บรรณานุกรม ●

พินท์สุตา เส้นทอง. (2552) แรงจูงใจของผู้บริหารในการรักษาระดับกำไรผ่านทางการกั้นเงินสำรองหนี้สูญของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ธรรมศาสตร์, พาณิชยศาสตร์และการบัญชี, การบัญชี.

สมชาย สุภัทรกุล. (2548). แรงจูงใจในการตกแต่งกำไรเพื่อบรรลุเป้าหมายกำไร. TBS Series on Corporate Governance การกำกับดูแลกิจการที่ดี. กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1 (พฤศจิกายน 2548) หน้า 183-194.

สุวรรณณี เจษฎาศักดิ์ และ ชุติกร ตันตวิณิชชา นนท์ (2551, มิถุนายน 13). หลักเกณฑ์ ธปท. เกี่ยวกับการกั้นสำรองแบบ Individual / Collective approach. เอกสารประกอบการประชุมชี้แจงมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ IAS 32 IAS 39 และ IFRS 7. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2554, จาก http://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/AccountingStandard/Documents/13_การกั้นเงินสำรองตามธปท.pdf

Ahmed, A., C. Takeda, and S. Thomas. (1999). Bank loan loss provisions: A reexamination of capital management, earnings management, and signaling effects. *Journal of Accounting and Economics* 28 (November), 1-25.

Barth, M., W.H. Beaver and M.A. Wolfson. (1990). Components of Banking Earnings and the Structure of Bank Share Prices. *Financial Analysts Journal*, 53-56.

Barth, M., J. Elliott, and M. Finn. (1999). Market rewards associated with patterns of increasing earnings. *Journal of Accounting Research* 37 (Autumn), 387-413.

Beatty, A., S. Chamverlain, and J. Magliolo. (1995). Managing financial reports of commercial banks: The influence of taxes, regulatory capital, and earnings. *Journal of Accounting Research* 33 (Autumn), 231-261.

Beatty, A., D. Harris. (1999). The effects of taxes, agency costs and information asymmetry on earnings management: A comparison of public and private firms. *The Review of Accounting Studies* 4 (3&4), 299-326.

Beatty, A, Bin Ke., and Kathy R. Petroni. (2002). Earnings Management to Avoid Earnings Declines across Publicly and Privately Held Banks. *The Accounting Review* 77, 547-570.

Burgstahler, D., Dichev, I., (1997). Earnings management to avoid earnings decreases and losses. *Journal of Accounting and Economics* 24, 99-126.

Charoenwong, C., and Jiraporn, P. (2009). Earnings management to exceed thresholds: Evidence from Singapore and Thailand. *Journal of Multinational Financial Management*, 19, 221-236.

Collins, J., D. Shackelford, and J. Wahlen. (1995). Bank differences in the coordination of regulatory capital, earnings, and taxes. *Journal of Accounting Research* 33, 263-291.

DeGeorge, F., Patel, J., Zeckhauser, R., (1999). Earnings management to exceed thresholds. *Journal of Business* 72 (1), 1-33.

Diamond, D.W., Dybvig, P.H., (1983). Bank runs, deposit insurance, and liquidity. *Journal of Political Economy* 91 (June), 401-419.

Healy, P., Wahlen, J., (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons* 13, 365-383.

Kahneman, D. and A. Tversky. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *Econometrica*, 47, 263-291.

Kahneman, D. and A. Tversky. (1991, November). Loss Aversion in Riskiness Choice: A Reference-dependent Model. *The Quarterly Journal of Economics*, 1039-1061.

Morgan, D.P., (2002). Rating banks: Risk and uncertainty in an opaque industry. *American Economic Review* 92 (4), 874-888.

Moyer, S. (1990). Capital adequacy ratio regulations and accounting choices in commercial banks. *Journal of Accounting and Economics* 13. (July), 123-154.

Roychowdhury, S. (2006). Earnings Management through Real Activities Manipulation. *Journal of Accounting and Economics* (42), 335-370.

Shen, C., and Chih,H., (2005). Investor Protection, Prospect Theory, and Earnings Management: An International Comparison of the Banking Industry, *Journal of Banking and Finance* 29, 2675-2697.

Wartfield, T.D., and T.M. Linsmeier. (1992). Tax Planning, Earnings Management, and the Differential Information Content of Bank Earnings Components. *The Accounting Review*, 546-562.

